

учасників Всеукр. наук.-практ. конф.(м. Харків, 30 черв. 2017 р.). Харків, 2017. С. 141-143, 2017.

5. Новели в законодавстві про адміністративну та кримінальну відповідальність за військові правопорушення: хотіли як краще. URL: https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/novely-v-zakonodavstvi-pro-administratyvnu-ta-kryminalnu-vidpovidalnist-za-vijskovi-pravoporushennya-hotily-yak-krashhe/#google_vignette (дата звернення 24.11.23).

МЕРДОВА Ольга - *завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент*

ЗМІНИ В ЗАКОНОДАВСТВІ З ПИТАНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ: НОВІ ІДЕЇ, НОВІ ВИКЛИКИ

В останні роки законодавство з питань вищої освіти динамічно розвивається в частині удосконалення освітнього процесу. Лише за останні три роки до основного базового нормативно-правового акту у цій сфері – Закону України «Про вищу освіту» сімнадцять разів вносилися зміни, які стосувалися таких узагальнених питань:

- приведення норм зазначеного нормативно-правового акту у відповідність до положень інших законів, які зазнали відповідних змін, або нових правових документів;
- наближення положень національного законодавства до європейських вимог, стандартів та підходів у вищій освіті;
- визначення і удосконалення механізмів забезпечення якості освіти;
- посилення гарантій учасників освітнього процесу;
- забезпечення утвердження української національності і громадянської ідентичності, виховання патріотизму, формування оборонної свідомості;
- врегулювання питань військової освіти і науки тощо.

Окрім цього слід відзначити, що протягом останнього року підготовлено ряд законопроектів у сфері вищої освіти, які наразі перебувають на розгляді у Верховній Раді України, в нормах яких закладено нові ідеї, які відзначаються своєю революційністю.

Серед таких законопроектів особливої уваги заслуговує проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо створення передумов для модернізації мережі закладів вищої освіти)», головною метою якого є модернізація закладів вищої освіти задля підвищення якості та ефективності роботи системи вищої

освіти, збільшення довіри до вищої освіти з боку держави, суспільства та бізнесу. Так, законопроектом передбачено формування передумов модернізації мережі закладів вищої освіти на основі унормування змін в організацію функціонування територіально відокремлених структурних підрозділів закладів вищої освіти, коледжів, сфери управління вищою освітою, а також внесення змін до умов прийому на навчання для здобуття ступеня доктора філософії або доктора мистецтва [1].

Аналіз положень зазначеного проектного документу, на нашу думку, дає право стверджувати про дискусійність питання щодо ліквідації територіально відокремлених структурних підрозділів закладів вищої освіти.

На думку ініціаторів законопроекту «Найбільш суперечливою частиною системи вищої освіти є територіально відокремлені структурні підрозділи (ТВСП) закладів вищої освіти. Їх створення було виправдано наближенням освітніх послуг до місця проживання здобувачів освіти. Сучасний розвиток інформаційних технологій та досвід організації дистанційного навчання в 2020-2023 роках довели доступність освітніх послуг закладів вищої освіти в будь-якій точці України та світу. Коледжі в системі вищої освіти не отримали значного поширення порівняно з закладами фахової передвищої освіти. Більшість ТВСП і коледжів є невеликими, дублюють спеціальності місцевих закладів вищої освіти та мають обмежені кадрові і матеріально-технічні ресурси для забезпечення високої якості вищої освіти. Для вирішення цієї проблеми в законопроекті пропонується реорганізація або припинення ТВСП, які здійснюють освітню діяльність у сфері вищої та фахової передвищої освіти, з одно-дворічним перехідним періодом, що дозволить трансформувати найбільш розвинені ТВСП і коледжі в самостійні та відповідальні університети, академії чи інститути, решту трансформувати в заклади фахової передвищої освіти, приєднати до місцевих ЗВО або припинити» [2]. Не заперечуючи такого підходу, зазначимо, що навряд чи такі зміни можуть бути прийнятними для вищих військових навчальних закладів та закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, враховуючи такі аспекти:

- по-перше, не велику розгалуженість таких специфічних закладів вищої освіти, у структурі яких є територіально відокремлені структурні підрозділи, припинення функціонування яких може негативно позначитися на розвитку сектору безпеки і оборони в цілому;

- по-друге, реорганізація територіально відокремлених структурних підрозділів в самостійні в самостійні та відповідальні університети, академії чи інститути призведе до датоткового фінансового навантаження на державні органи, до сфери управління яких належать вищі військові навчальні заклади, заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання;

- по-третє, приєднання територіальних відокремлених структурних підрозділів до інших місцевих закладів вищої освіти взагалі є неможливим враховуючи специфічність освітнього процесу вищі військові навчальні заклади, заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання.

У зв'язку із чим, вважаємо за доцільним перегляд положень проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо створення передумов для модернізації мережі закладів вищої освіти)» в частині залишення функціонування територіально відокремлених структурних підрозділів для вищих військових навчальних закладів та закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, як виключення із загального правила.

Крім того, прогресивністю характеризуються положення проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та вдосконалення освітнього процесу у вищій освіті», метою прийняття якого є розширення можливостей здобувачів вищої освіти у формуванні індивідуальних освітніх траєкторій та автономії закладів вищої освіти в розробленні та реалізації освітніх програм шляхом деталізації поняття індивідуальної освітньої траєкторії, розширення практики міждисциплінарних освітніх програм на всі рівні вищої освіти, закріплення алгоритму визнання результатів попереднього навчання здобутих шляхом неформальної та інформальної освіти тощо [3].

В цілому позитивно оцінюючи вказаний законопроект, зазначимо, що його положення не позбавлено певних недоліків. Так, норми Закону України «Про вищу освіту» пропонується доповнити статтею 9-1 «Освітні програми», в якій визначається, що Назви освітніх програм у межах спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджене додаткове регулювання, встановлюються стандартами вищої освіти. На нашу думку, пропозиція щодо визначення назви освітніх програм у межах спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджене додаткове регулювання, у стандартах вищої освіти, по-перше, суперечить пропонованим в частині 2 ст. 9-1 положенням, а саме: «Заклади вищої освіти (наукові установи) самостійно розробляють і затверджують освітні програми з урахуванням вимог до відповідного рівня вищої освіти, встановлених законодавством, та вимог стандартів вищої освіти», оскільки визначення назви освітньої програми відноситься до процесу її розробки, та ч. 2 ст. 32, в якій пропонується визначити таке положення «Заклади вищої освіти мають рівні права, що становлять зміст їх автономії та самоврядування, у тому числі мають право: 1) самостійно або разом з іншими закладами освіти, науковими установами, підприємствами, іншими юридичними особами розробляти та реалізовувати освітні програми в межах ліцензії»; по-друге, пропонована норма суперечить принципу автономії закладів вищої освіти, закладеному у положеннях Закону України «Про вищу освіту».

Підсумовуючи зазначимо, що визнаючи необхідність удосконалення законодавства у сфері вищої освіти як беззаперечну умову подальшого її розвитку, вважаємо за доцільне застосовувати виважені, економічно і науково обґрунтовані підходи при підготовці законопроектів, які повинні враховувати сучасні тенденції розвитку вищої освіти та євроінтеграційні процеси в Україні.